

Eduskunnan talousvaliokunnan mietintö alkoholiolojemme kehityksestä vuonna 1975

Eduskunnan talousvaliokunta antoi 26. 11. 1976 mietintönsä alkoholiolojemme kehitystä kuvaavasta Alkon hallintoneuvoston kertomuksesta, jonka eduskunta 10. 12. 1976 hyväksyi.

Eduskunnan talousvaliokunnan mietinnön sekä siihen liittyvät kaksi vastalauseetta julkaisemme seuraavassa.

Oy Alko Ab:n hallintoneuvoston kertomuksen mukaan parikymmentä vuotta jatkunut alkoholijuomien kulutuksen kasvava suunta taittui kertomusvuonna. Kulutus jäi vuonna 1975 edellisvuoteen verrattuna alhaisemmaksi ensimmäisen kerran sitten vuoden 1958. Alkoholijuomien kokonaiskulutus väheni vuoteen 1974 verrattuna 3,9 %. Vaikka otettaisiin huomioon vuoden 1974 lopun varastoon ostojen vaikutus, kulutus aleni yhden prosentin verran. Kertomuksen mukaan pysähtymisen aiheuttivat pääasiassa vuoden aikana toteutetut hinnankorotukset tammikuussa (21,5 %) ja kesällä (12,6 %). Nimellishinnat olivat kertomusvuonna noin 30 % edellisvuotta korkeammat. Reaalihintoja ei silti saatu nostetuiksi sille tasolle, millä ne olivat keskimäärin olleet vuosina 1951–73.

Kertomuksesta ilmenee, että viinien kulutus aleni voimakkaimmin eli runsaat 13 %. Vuoden 1969 jälkeen lähes ennallaan pysynyt keskioluen kulutus aleni noin 5 % ja viinon noin 4 %. Muiden väkevien juomien kulutus sen sijaan nousi, mutta tämä tapahtui miedomprien juomien kohdalla. Laskettuna 100 %:n alkoholiksi kulutus väheni noin yhden prosentin. Vahvan oluen ja long drink -juomien

kulutus kasvoi, joskin aikaisempaa huomattavasti hitaammin. Jakelumuoiloita tarkasteltuna kulutuksen vähennys oli varsin voimakas keskioluen anniskelupaikoissa. Anniskelun osuus kokonaiskulutuksesta pysyi ennallaan. Ulkomaisten juomien kulutus aleni sen sijaan 21,6 % ja kotimaisten 1,0 %. Alkoholimyymlöitä avattiin kahteen uuteen kuntaan ja anniskeluoikeuksien määrän lisäys oli varsin vähäinen. Keskioluen vähittäismyynti- ja anniskelupaikkojen lukumäärän väheneminen jatkui.

Alkon hallintoneuvoston kertomuksen mukaan alkoholijuomien kulutuksen väheneminen näkyi myös alkoholin aiheuttamissa haitoissa. Esimerkiksi juopumuspidätysten määrä aleni edelliseen vuoteen verrattuna runsaalla 12 000 tapauksella. Sitä vastoin 17-vuotiaitten ja tätä nuorempien pidätysmäärissä tapahtui kasvua. Väkiluokkakohtaisista pahoinpitelyt vähenivät. Sen sijaan törkeät pahoinpitelyt lisääntyivät, mutta huomattavasti hitaammin kuin edellisinä vuosina. Rattijuoppoustopausten kohdalla epäedullinen suuntaus jatkui, joskin poliisin tietoon tulleiden tapausten kasvu oli vähäisempää kuin muina nykyisen alkoholilainsäädännön vuosina. Kaiken kaikkiaan kertomuksessa todetaan alkoholiolojen kehityksen olleen kertomusvuonna sekä edelliseen vuoteen että koko 60-lukuun ja 70-luvun alkupuoleen verrattuna tyydyttävä.

Talousvaliokunta voi tyydytyksellä todeta hallituksen ja muiden alkoholipolitiikastamme vastaavien viranomaisten ryhtyneen moniin valiokunnan edellyttämiin toimenpiteisiin alkoholipolitiikassamme. Esimerkiksi eduskunnan hyväksymien alkoholilain ja keskiolutlain muutosten,

Valiokunnassa oli asian johdosta kuultavina 16 henkilöä.

jotka sisältävät eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta yleisen alkoholimainonnan ja myyminenestämistoiminnan kiellon, voidaan pidemmällä ajanjaksolla odottaa muuttavan ihmisten suhtautumista alkoholin käyttöön.

Runsaasti paisuneen alkoholijuomien välitystoiminnan vähentämiseksi tiukennettiin alkoholilaissa kertomusvuoden aikana alkoholin hallussapitoa ja kuljetamista koskevia säännöksiä. Anniskelulutuksen rajoittamiseksi Alkon hallintoneuvosto päätti supistaa uusien anniskeluoikeuksien myöntämisen vuonna 1975 enintään 5 %:iin ja vuonna 1976 3 %:iin.

Kuten talousvaliokuntakin on edellyttänyt, alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen vähentämiseksi on alkoholikaupan valvontaa tehostettu kaikkien valvontaviranomaisten toimesta. Erityistä huomiota on saadun selvityksen mukaan kiinnitetty keskioluen vähittäismyynnin ja anniskelun valvontaan. Valvonnan tehostamiseksi valvontaviranomaisten keskinäistä yhteistyötä on pyritty entisestään kehittämään ja eri toimenpitein korostamaan jakeluhenkilökunnan vastuuta määräysten noudattamisessa.

Keskioluen myynnissä esiintyvien epäkohtien vähentämiseksi Alkon hallintoneuvosto päätti kertomusvuoden lopulla eräistä keskioluen kauppaa koskevista rajoituksista ja suosituksista. Näillä toimenpiteillä korostetaan keskioluen alkoholijuomaominaisuutta mm. kieltämällä keskioluen myynti ja anniskelu velaksi sekä rajoittamalla keskioluen myyntiaikoja. Talousvaliokunnan aikoinaan ehdottamalla parlamentaarisella alkoholikomitealla ehdotuksineen on tärkeä tehtävä.

Huolimatta talousvaliokunnankin edellyttämien monien uudistusten toteutumisesta alkoholipolitiikassamme on vielä monia epäkohtia. Erityisesti pitkällä tähtäyksellä valiokunta näkee tärkeäksi valistuksen merkityksen. Tämän vuoksi jo nuorten varhaiskasvatus on alkoholipolitiikankin kannalta merkityksellinen. Vanhempien valmiuksia varhaiskasvatuksessa tältäkin osin tulee huomattavas-

ti lisätä. Lasten kasvatukseen liittyen alkoholin käyttöä koskevien tietojen antaminen on tärkeä mm. äitiys- ja lastenneuvolatoiminnassa. Valiokunnan käsityksen mukaan Oy Alko Ab:n alkoholivalistuksessa kaivattaisiin nykyistä enemmän pedagogista ja vastaavasti koulujen raittiusopetusta suunniteltaessa nykyistä enemmän alkoholipoliittista asiantuntemusta. Myös koululaitoksen mahdollisuuksia raittiusopetukseen on syytä kehittää. Tämä edellyttää mm. sitä, että opettajien ja kouluterveydenhuoltohenkilöstön valmiuksia lisättäisiin jo heidän koulutuksessaan. Raittiuskasvatuksesta huolehtivien opettajien palkkiot tulisi voida suorittaa koululaitoksen varoista kuten valiokunta aiemminkin on esittänyt. Valiokunta painottaa erityisesti nuorison liikunta-, kulttuuri- ja muiden vapaa-ajan harrastusten merkitystä alkoholittoman vapaa-ajan vieton edistäjänä ja edellyttää, että vapaa-ajan harrastusmahdollisuudet turvataan.

Tässä yhteydessä valiokunta haluaa jälleen kerran muistuttaa alkoholijuomien, muiden päihteiden ja tupakan käyttöä ehkäisevän opetusohjelman tarkeydestä sekä peruskoulua että muita oppilaitoksia varten. Maahamme olisikin mitä pikimmin saatava aikaan kaikkia kansalaisia koskeva terveyskasvatusohjelma, jossa käsiteltäisiin mm. alkoholiongelmia. Raittiuskasvatuksen tehostaminen edellyttää myös varsinaisten raittiusjärjestöjen ja muiden kansalaisjärjestöjen entistä tiiviimpää yhteistyötä. Valiokunta edellyttää myös Yleisradion ja muun julkisen tiedotusvälineistön nykyistä tehokkaampaa hyväksikäyttöä kansalaisiin kohdistuvassa valistustoiminnassa. Jotta raittiuskasvatusta voitaisiin käytännössä tehokkaasti tehdä, tämä vaatii taloudellisia voimavaroja. Siksi raittiuskasvatuksen tukemiseen myönnettäviä alkoholiyhtiön voittovaroja tulisi lisätä ja suunnata ne nykyistä tarkoituksenmukaisemmin sekä tehostaa varojen käytön valvontaa.

Kunnallinen alkoholin tarkastus ei nykyisellään ole riittävän tehokasta. Päätöi-

misten alkoholitarkastajien osuutta olisi huomattavasti lisättävä ja parannettava sivutoimisten alkoholitarkastajien palkkausta. Pienten kuntien yhteisten päätoimisten alkoholitarkastajien palkkaamiseen olisi kiinnitettävä huomiota. Alkoholitarkastaja olisi saatava myös kaikkiin sellaisiin kuntiin, joissa myydään tai anniskellaan yksinomaan keskiolutta.

Saatujen kokemusten perusteella selviämisasematoiminnasta tämän toiminnan laajentamisen ohella tulisi samanaikaisesti rakentaa nykyistä tehokkaampi jatkohoitojärjestelmä päihteitä väärin käyttäville henkilöille. Jatkotoimenpiteissä pitäisi kiinnittää huomiota paitsi terveyteen liittyviin näkökohtiin myös väärinkäyttäjän taloudellisiin ja työelämän olosuhteisiin, asuntopilanteeseen ja perhe-elämään. Toimenpiteiden pitäisi tapahtua nykyistä enemmän yhteistyössä muun perheen tai läheisten henkilöiden kanssa. Selviämisasematoiminnan hallinnollinen asema tulisi pikaisesti selvittää, jotta toiminta voisi saavuttaa sille asetetut tavoitteet parhaalla mahdollisella tavalla. Alkoholiongelmiaisten perheiden taloudelliset ja sosiaaliset olot tulisi turvata nykyistä paremmin.

Valiokunta haluaa tässä yhteydessä korostaa parlamentaarisen alkoholikomitean työn merkitystä. Valiokunnassa on tässä tarkoituksessa kiinnitetty huomiota edellä mainitun ohella mahdollisuuksiin rajoittaa nykyisestä alkoholista saatavuutta, alkoholien hinnan saattamiseen reaalisiksi ja säilyttämiseen sellaisena muiden hyödykkeiden hintoihin verrattuna sekä keskiolutkysymyksen tutkimiseen kokonaisuudessaan, tarpeeseen selvittää kuntoutuslaitoksien alkoholitarjoilun tarkoituksenmukaisuus sekä ilman palkkiota ja muuta hyvitystä alaikäisille alkoholien välittämisestä käytännössä aiheutuviin epäkohtiin puutteellisen alkoholilainsäädännön johdosta.

Parlamentaarisen alkoholikomitean olisi myös tutkittava keinot irrottaa alkoholi nykyisistä indeksijärjestelmistä. Alkoholien liiallisen käytön syiden ja sen aiheuttamien haittojen selvittämistä pitäisi jat-

kaa mm. työelämän osalta. Työpaikkojen hoitoonohjauksen niveltäminen työterveyshuoltoon ja siihen liittyvään lainsäädäntöön kuuluisi tähän selvitystyöhön. Myös olisi tutkittava työntekijöiden mahdollisuus päästä avohoitoon työaikana. Näiden asioiden selvittämisen tulisi tapahtua yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa¹.

Edellä olevan perusteella talousvaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi lähettää tämän mietinnön valtioneuvostolle saatettavaksi myös Oy Alko Ab:n hallintoneuvoston tietoon.

Vastalauseita

I

Emme ole voineet yhtyä valiokunnan enemmistön kantaan, että päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien hoitoa ja huoltoa kehitettäessä jätettäisiin kokonaan huomioimatta kaikkialla maailmassa suuren mielenkiinnon kohteena oleva akupunktiohoitomenetelmä. Tällä menetelmällä on saatu erittäin hyviä tuloksia mitä erilaisimpien sairauksien hoidossa ja ennalta ehkäisevässä terveydenhuollossa. Myös alkoholistien ja muiden päihteiden väärinkäyttäjien hoidossa saadut kokemukset niin Suomessa, USA:ssa kuin muuallakin ovat erinomaisia. Menetelmällä on voitu parantaa potilaita, jotka pelkästään lääke-, psykiatrisella ja muulla hoidolla on todettu parantumattomiksi.

Akupunktiohoitomenetelmä perustuu elimistön tasapainottamiseen, biosähköisten

¹ Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa varapuheenjohtaja Martikainen, jäsenet Helminen (osittain), Hollming (osittain), P. Jokinen, Järvilehto, Kivitie (osittain), Lehmonen, Mattila, Myyryläinen, J. Mäkelä, Räsänen (osittain), Savola (osittain), Stenius, Työläjärvi (osittain), Vaitinen-Kuikka (osittain) ja Vesterinen (osittain) sekä varajäsenet A.-L. Jokinen (osittain), Jokiniemi (osittain), Kauppi (osittain), Lattula (osittain), Sigfrids (osittain) ja Sutinen (osittain).

toimintojen normalisoimiseen ja on vai-
kutuksiltaan nopea ja tehokas. Päihdepo-
tilailta se poistaa sekä hermoston, vatsan,
maksan että munuaisten ym. elinten
häiriöt. Jopa viikossa on voitu sähköisellä
akupunktiolla vieroittaa potilas pysyvästi
huumeista.

Koska menetelmä on tavattoman halpa
eikä sen käyttämiseen tarvita erityistilo-
ja, ovat sen käyttömahdollisuudet myös
avohoidossa lähes rajattomat. Siksi emme
voi ymmärtää valiokunnan enemmistön
ennakkoluuloista torjuvaa kantaa mene-
telmän kehittämiseen, mikä olisi tehtävä
rohkeasti ja kiireellisesti, sillä se toisi
avun monille ja vähentäisi varsin pian
alkoholistien huoltotyön kustannuksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että perusteluihin lisättäisiin seu-
raava lausuma:*

”Hoitojärjestelmiä kehitettäessä olisi
katkaisu- ym. päihdyttävien aineiden
väärinkäyttäjien hoidossa selvitettävä
akupunktuurin avaamat mahdollisuu-
det.”

*Pauli Räsänen
Siiri Lehmonen
Marjatta Stenius*

II

Valiokunnan enemmistön kannasta poi-
keten emme katso tarpeelliseksi pitkittää
keskiolutkysymyksen kokonaisselvitystä,
vaan edellytämme konkreettisia toimen-
piteitä keskiolutongelman korjaamiseksi.

Alkoholipoliittinen tutkimustyö on
osoittanut, että alkoholin saatavuuden
lisääminen lisää kokonaiskulutusta, koko-
naiskulutuksen lisääntyminen taas lisää
myös suurkulutusta ja haittoja. Alkoholiala
ja kansanterveyttä käsittelevän tutki-
muksen mukaan alkoholin osuus useissa

erilaisissa terveydellisissä haitoissa on
merkittävä. Marraskuussa 1976 pidetyillä
sairaalapäivillä on asiantuntijataholta
painotettu alkoholin osuutta huomattava-
na tekijänä sairauksien etiologiassa. 26.
11. 1976 tarkastetussa lääket. lis. Honka-
sen väitöskirjassa, joka käsittelee alkoho-
lin osuutta tapaturmiin, todetaan, että
20—50-vuotiaitten miesten vapaa-ajan
tapaturmien tavallisin syy muiden teki-
jöiden ohella on alkoholi. Haitat ovat niin
suuret, että toimenpiteitä tarvitaan. Väit-
telijän mielestä tärkein toimenpide on
kulutuksen vähentäminen alkoholipoliit-
tisin keinoin.

Kun maassamme on keskiolutpaikkoja
n. 15 000 ja Alkon myymälöitä n. 190, on
keskioluen osuus alkoholin saatavuuden
ja kulutuksen lisääntymisessä oleellinen.
Vapaa keskiolut on tuonut alkoholin
ongelmakäyttäjien piiriin myös uusia
väestöryhmiä: lapsia, kotiaiteja, eläkeläi-
siä. Moniongelmaihmisten vaikeuksia va-
paa keskiolut on vain lisännyt tuomalla
mukanaan uusia terveydellisiä ja sosiaali-
sia haittoja.

Keskiolutta koskevan osittaisuudistuk-
sen jälkeen jää alkoholipoliittisessa uu-
distustyössä ennaltaehkäisy, kulutuksen
rajoittamisen ja päihdeongelmaisten
huollon ja kuntoutuksen suhteen vielä
paljon tehtäviä parlamentaariselle alko-
holikomitealle.

Edellä sanotun perusteella ehdotamme,

*että perusteluihin lisättäisiin seu-
raava lausuma:*

”Valiokunta edellyttää, että hallitus
ryhtyisi toimenpiteisiin, jotka tähtäävät
keskioluen anniskelun poistamiseen huol-
toasemilta ja baareista ja vähittäismyy-
nin poistamiseen elintarvikeliikkeistä
ryhdytään kiireellisesti.”

*Ulla Järvilehto
Eeva Kauppi*